

Sezaryen Doğum Yapan Primipar Annelerin Doğuma Yönelik Metaforik Algıları

Metaphorical Perceptions of Primiparous Mothers Undergoing Cesarean Section

Tuğba DÜNDAR^{1 A,B,C,D,E,F}, Rüveyda YÜKSEL^{2 B,D,E,F,G}

¹Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Doğum-Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Aydın, Türkiye

²Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Aydın, Türkiye

ÖZ

Amaç: Bu çalışmanın amacı sezaryen ile doğum yapan primipar annelerin doğuma ilişkin yaşantılarını, yaşantılarının anlamını ve algılarını metaforlar aracılığı ile derinlemesine incelemektir.

Yöntem: Bu çalışma fenomenolojik desende yürütüldü. Veriler, 1 Haziran-15 Ağustos 2023 tarihleri arasında, Aydın, Efeler ilçesinde hizmet veren kamuya bağlı bir kadın doğum ve çocuk hastanesinde, sezaryen ile doğum yapan primipar anneler ile gerçekleştirildi. Veriler “Doğum’ya benziyor, çünkü..... (Sizce doğum neye benziyor. Neden?)” cümlesinin yer aldığı bir soru formuyla toplandı. Verilerin analizinde içerik analizi tekniği kullanıldı.

Bulgular: Annelerin, doğuma yönelik 44 metafor oluşturdukları saptandı. Metaforlar, ortak özelliklerine göre 5 kavramsal kategoride toplandı. Kategoriler “korku deneyimi olarak doğum”, “belirsiz bir durum deneyimi olarak doğum”, “değişken bir durum deneyimi olarak doğum”, “kavuşma deneyimi olarak doğum” ve “eşsiz bir deneyim olarak doğum” olarak belirlendi.

Sonuç: Bu çalışma doğum anneler için ne anlam ifade ettiğini ortaya koymaktadır. Çalışmada oluşturulan kategoriler kapsamında annelerin farklı metaforlar geliştirdiği, bu metaforların annelerin yaşadıkları farklı deneyimleri ortaya koyduğu ve annelerin ameliyata bağlı olarak olumsuz duygular deneyimlemelerine rağmen bebeklerine kavuşmalarının pozitif algıyı oluşturduğu görüldü.

Anahtar Kelimeler: Anne, doğum, metafor, sezaryen.

ABSTRACT

Objective: The aim of this study is to comprehensively investigate the experiences, meaning, and perceptions of primiparous mothers giving birth via C-section through the use of metaphors.

Methods: This study was conducted using a phenomenological design. The data were collected from primiparous mothers who gave birth via C-section in a publicly affiliated maternity and pediatric hospital located in the Efeler district of Aydın, between June 1 and August 15, 2023. The data were gathered using a questionnaire containing the sentence, “Birth is like..... because.....(In your opinion, what does birth resemble? Why?)”. Content analysis technique was employed for data analysis.

Results: It was determined that mothers created 44 metaphors related to childbirth. The metaphors were categorized into 5 conceptual categories based on their common characteristics. These categories were identified as “birth as an experience of fear”, “birth as an experience of uncertainty”, “birth as an experience of variability”, “birth as an experience of reunion”, and “birth as a unique experience”.

Conclusion: This study aims to reveal what childbirth means for mothers. Within the categories established in the study, it was observed that mothers developed various metaphors that illustrated their different experiences. Despite experiencing negative emotions due to the surgery, it was evident that mothers' reunion with their babies created a positive perception.

Keywords: Mother, birth, metaphor, cesarean section.

Sorumlu Yazar: Tuğba DÜNDAR

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi Doğum-Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Aydın, Türkiye

tugbadndr@gmail.com

Geliş Tarihi: 03.10.2023 – Kabul Tarihi: 21.03.2024

Yazar Katkıları: A) Fikir/Kavram, B) Tasarım, C) Veri Toplama ve/veya İşleme, D) Analiz ve/veya Yorum, E) Literatür Taraması, F) Makale Yazımı, G) Eleştirel İnceleme

1. GİRİŞ

Sezaryen doğum (Cesarean Section=C/S), sadece tıbbi endikasyonlara bağlı olarak anne ve/veya bebek sağlığını korumak için başvurulması gereken bir operasyondur (1-3). Ancak anne adayları kendi istekleri dahilinde, normal doğumun zor olduğunu düşünme ve doğum ağrısından korkma/kaçınma gibi endikasyon dışı nedenlerle de C/S olmaktadır (4-7). Kadınların gebelikleri sırasında doğum şekli ile ilgili korku ve endişe yaşamaları olası bir durumdur (8). Özellikle ilk doğumda ne ile karşılaşacağını bilememe ya da nesilden nesile aktarılan olumsuz doğum anıları vajinal doğum algısını etkileyebilir (8-10). Ayrıca ileride gerçekleşecek doğumlar ile ilgili algıların olumsuz olmasına, doğum korkusu yaşanmasına da yol açar (10). Bu durum da özellikle primipar gebelerin endikasyon dışı nedenlerle C/S olma eğilimini artırır (11).

Tıbbi endikasyon dışı yapılan C/S operasyonlarının net bir oranını belirlemek mümkün olmamakla birlikte, özellikle anne adayının isteğine bağlı yapılan C/S oranlarının azaltılması postpartum fiziksel-ruhsal sağlık sorunlarının giderilmesi ve anne-bebek ilişkisinin güçlenmesi için gereklidir. Bu konuda atılabilecek önemli adımlardan biri, kadınların doğum algısı ve C/S tercih etme nedenlerinin derinlemesine incelenmesidir. Metodolojik olarak bir konunun derinlemesine incelenmesinin yollarından biri de konunun metaforlar yoluyla araştırılmasıdır. Literatüre bakıldığında ülkemizde vajinal yolla doğum yapan kadınların doğuma yönelik algılarını irdeleyen bir çalışma varken (12) C/S ile doğum yapan kadınların metaforik algıları ile ilgili bir çalışmaya rastlanmamıştır. Oysaki bu konuda yapılacak olan çalışmalarla ortaya konulacak algılar, anne adaylarında var olan olumlu doğum algılarının desteklenmesini, olumsuz doğum algılarının düzeltilmesini sağlayacaktır.

Kadınların sağlığın diğer alanlarında olduğu gibi doğumda da temel bilgi kaynaklarından birisi sağlık profesyonelleridir (4). Hemşireler ise kadınların her sağlık kurumunda ilk temas kurduğu sağlık profesyoneli olarak kabul edilmektedir (2). Bir ekip işi olan sağlık bakımında ruh sağlığı hemşireleri, kadın sağlığı hemşirelerinin ve ebelerin bu alanda bir arada vereceği hizmet kadınların olumlu doğum algılarının desteklenmesi ve olumsuz doğum algılarının olumluya dönüştürülebilmesi için önemlidir.

Bu çalışma C/S ile doğum yapan primipar annelerin doğuma ilişkin yaşantılarını, yaşantılarının anlamını ve algılarını metaforlar aracılığı ile derinlemesine incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın araştırma soruları şöyledir:

- Sezaryen doğum yapan primipar annelerin “doğum” kavramına ilişkin ortaya koydukları metaforlar nelerdir?
- Sezaryen doğum yapan primipar annelerin doğuma yönelik algıları nelerdir?
- Sezaryen doğum yapan primipar anneler tarafından ortaya konan metaforlar ortak özellikleri bakımından hangi kavramsal kategoriler altında toplanabilir?

2. GEREÇ VE YÖNTEMLER

Araştırmanın Türü

Bu çalışmada bireylerin yaşamlarını nasıl yorumladıklarına, oluşturduklarına ve deneyimlerine ne anlam kattıklarına odaklanan temel nitel araştırma deseni kullanıldı. Bu çalışma nitel araştırmaların raporlanmasına ilişkin bir rehber olan Konsolide Kriterler Kılavuzu (COREQ-Consolidated Criteria for Reporting Qualitative Research) kullanılarak yazıldı.

Araştırmanın Yeri ve Zamanı

Araştırma, Aydın, Efeler ilçesinde hizmet veren kamuya bağlı bir kadın hastalıkları, doğum ve çocuk hastanesinin obstetri servislerinde 1 Haziran-15 Ağustos 2023 tarihleri arasında yürütüldü.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini 1 Haziran-15 Ağustos 2023 tarihleri arasında, sezaryen doğum yapmış erken postpartum dönemde olan primipar kadınlar oluşturdu.

Araştırmanın çalışma grubunun seçiminde amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemi kullanıldı. Araştırmada, belirtilen tarihler arasında 49 anneden veri toplandı. Metafor olmadığı düşünülen ifadelerin yer aldığı beş form analiz dışı tutuldu.

Sezaryen sonrası erken postpartum dönemde olan, 18 yaşını doldurmuş, okur-yazar ve Türkçe bilen primipar anneler çalışma grubuna alındı. Kadınların doğuma yüklediği anlam ve verdiği değer kültürden kültüre farklılık gösterebildiği için yabancı uyruklu kadınlar çalışmadan dışlandı.

Veri Toplama Formu ve Süreci

Araştırmanın verileri bireylerin olayları nasıl algıladıklarına yönelik detaylı bilgi elde etmek için yaşantıları, algıları betimlemek ve anlamak için sık kullanılan bir veri toplama yöntemi olan metaforlar aracılığıyla toplandı. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından oluşturulan “metaforik algılar veri toplama formu” kullanıldı. İki bölümden oluşan bu formun birinci bölümünde annelerin demografik özellikleri ile obstetrik bilgilerini içeren altı soru yer aldı. İkinci bölümde ise annelerin doğum kavramına ilişkin metaforlarını belirlemek amacıyla “Doğum’ya benziyor, çünkü..... (Sizce doğum neye benziyor. Neden?)” cümlesinin olduğu bir boşluk doldurma sorusuna yer verildi. Annelerden bu cümleyi bir metafor kullanarak tamamlamaları ve nedenini açıklamaları istendi.

Veriler makalenin birinci yazarı ve annenin dışında kimsenin bulunmadığı, annelerin kendini rahat bir şekilde ifade edebileceği bir ortamda, hasta odasında öz bildirim yöntemi ile toplandı. Erken postpartum dönemde olan annelere, önce araştırmanın amacı ve nasıl bir yol izleneceği ile ilgili detaylar açıklandı. Ardından araştırmaya katılmayı kabul eden annelerden yazılı ve sözlü izinler alındı. Katılımcılara araştırmanın amacı ve metafor kavramını açıklayan bilgilerin de bulunduğu metaforik algılar veri toplama formu verildi. Annelerden formda yazan bu açıklayıcı bilgileri okuyarak, deneyimledikleri doğum kavramı üzerinde düşünmeleri ve düşünceleri doğrultusunda tek bir metafor oluşturmaları istendiği açıklandı. Ardından 20 dakika süre verilerek annelerin metaforlarını üretebilmeleri için yeterli süre sağlandı. Annelerin kendi el yazılarıyla doldurdukları formlar araştırmanın temel veri kaynağını oluşturdu.

Verilerin Analizi

Annelerin demografik özellikleri ile obstetrik bilgileri sayı ve yüzde olarak ifade edildi. Metafor sorusundan elde edilen verilerin analizi; uluslararası literatürde nitel veri analiz türleri arasında “Metafor Analizi” olarak yer alan, Moser’e (13) göre içerik analizi ile ilişkilendirilen

ve ülkemizde Saban (14) tarafından ifade edilmiş olan nitel veri analiz yöntemiyle 5 aşamada yürütüldü.

İlk aşamada, toplanan veri toplama formları incelendi. Elde edilen metaforların alfabetik sıraya göre sıralandığı geçici bir liste oluşturuldu. Annelerin belirttikleri metaforlar “ağaç” veya “rüya” şeklinde kodlandı. Tamamen boş bırakılan, tamamlanmayan ve metafor olmadığı düşünülen ifadelerin yer aldığı formlar (n=5) analiz dışı bırakıldı. İkinci aşama olan örnek metafor imgesi derleme aşamasında, ham veriler tekrar gözden geçirildi ve her bir metaforu temsil eden birer “örnek metafor ifadesi” seçilerek “örnek metafor listesi” oluşturuldu. Üçüncü aşamada, metaforlar ortak özellikleri bakımından incelendi; metaforun konusu, metaforun kaynağı ve metaforun konusu ile kaynağı arasındaki ilişki göz önünde bulundurularak analiz edildi. Her bir metafor imgesi doğuma ilişkin sahip olduğu ortak özellikler açısından bir tema ile ilişkilendirilerek farklı kavramsal kategoriler altında irdelendi ve kategorilere ayrıldı. Dördüncü aşama olan geçerlik ve güvenilirliği sağlama aşamasında geçerlik ve güvenilirlik stratejileri uygulandı. Nitel araştırmalarda geçerliğin sağlanabilmesi için araştırma sürecinin ayrıntılı olarak sunulması son derece önemlidir. Bu nedenle verilerin analizi detaylı bir şekilde açıklandı. Verilerin analizinde örnek metafor imgesi oluşturuldu. Oluşturulan bu örnek metafor imgesine ve annelerin ifadelerinden alıntılara bulgular bölümünde yer verildi. Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak için veriler makalenin her iki yazarı tarafından ayrı ayrı analiz edildi ve analize ilişkin görüş ayrılıkları fikir birliği ile çözüldü. Araştırmacılar tarafından oluşturulan örnek metafor listesine yönelik kadın sağlığı ve hastalıkları hemşireliği alanında görev yapan 1 öğretim üyesinden uzman görüşü alındı. Alınan uzman görüşü doğrultusunda metafor ve kategorilere son hali verildi. Verilerin analizi sonrasında Miles ve Huberman (1994)'ın güvenilirlik formülü kullanıldı. Bu formüle göre; her iki bireyin benzeşen kategorileri “Görüş Birliği” ayrışanları ise “Görüş Ayrılığı” olarak adlandırıldı ve Güvenirlik Uzlaşma Yüzdesi = $\frac{\text{Görüş Birliği}}{\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı}} \times 100$ formülü ile kodlayıcılar arası uyum oranı bu araştırma için %86 olarak bulundu. Hesaplanan değer %70'in üzerinde olması nedeni ile araştırmanın güvenilirliğinin uygun olduğu saptandı (15). Son aşama olan verilerin bilgisayar ortamına aktarılması aşamasında, metaforlar ve kategoriler bilgisayar ortamına aktarılarak frekans (f) değerleri hesaplandı.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma, araştırmaya katılan annelerin ifade ettiği metaforlar ve metaforlara ilişkin açıklamalar ile sınırlıdır. Bu nedenle genellenemez. Yanıtların güvenilirliği, katılımcıların verdikleri bilgilerin doğruluğu ile sınırlıdır.

3. BULGULAR

Araştırmaya katılan annelerin yaş ortalaması 25.59±4.28 (min:18, max:38) olarak belirlendi. Araştırmaya katılan annelerin demografik özellikleri Tablo 1'de verildi.

Primipar annelerin doğum kavramına ilişkin olarak üretmiş oldukları metaforlar ve bu metaforlardan oluşturulan kategoriler tablo halinde sunuldu. Annelerin 44 adet geçerli metafor ürettiği belirlendi. Elde edilen bulgularda annelerin doğuma ilişkin algılarını ortaya koyan metaforlar ortak özellikleri bakımından incelenerek 5 kavramsal kategori altında toplandı. Bu kategoriler; korku deneyimi olarak doğum, belirsizlik bir durum olarak doğum, değişken bir durum olarak doğum, eşsiz bir deneyim olarak doğum, kavuşma deneyimi olarak doğum olarak

belirlendi (Tablo 2). Daha sonra belirlenen kategoriler çerçevesinde katılımcıların ürettiği metaforlar, annelerin ifadelerinden alıntılara yer verilerek değerlendirildi.

Tablo 1. Annelerin sosyo-demografik Özellikleri

Sosyo-demografik Özellikler	N	Ortalama/%
Yaş	44	25.59±4.28
Eğitim düzeyi		
Okur-yazar	1	2.3
İlköğretim	22	50.0
Lise	12	27.3
Üniversite	9	20.5
Çalışma durumu		
Evet	9	20.5
Hayır	35	79.5
Daha önce gebelik kaybı yaşama durumu		
Evet	12	27.3
Hayır	32	72.7
Gebe eğitim sınıfına katılma durumu		
Evet	4	9.1
Hayır	40	90.9
Toplam	44	100

Tablo 2. Annelerin Doğuma Yönelik Geliştirdikleri Metaforlar ve Metaforların Kategorileri

Kategoriler	Metaforlar	Frekans
1. <i>Korku deneyimi olarak doğum</i>	Felç olma (1), Boğulmak (1), İğne olmak (1), Kesime giren dana (1), Makine (1), Kurbanlık koyun (1), Korku filmi (1), Kabus (1), Hasta olmak (1)	9
2. <i>Belirsizlik bir durum olarak doğum</i>	Rüya (1), Boşluk (1), Hayalet (1), Hediye (1), Kapalı kutu (1),	5
3. <i>Değişken bir durum olarak doğum</i>	Hava durumu (1), Korku filmi (2), Dönme dolap (1), Roller coaster (1), Gökkuşluğu (1), Spor yapmak (1), Çark (1),	8
4. <i>Eşsiz/Benzersiz bir deneyim olarak doğum</i>	Ölüm (1), Hayat (2), Sevgi (1), Annelik (2), Tanrı (1), Mucize (2), İntihar (1),	10
5. <i>Kavuşma deneyimi olarak doğum</i>	Sılanın bitişi (1), Son durak (1), Aydınlık (1), Ağaç (1), Mutluluk (1), Hasretin bitişi (2), Yemek yapmak (1), Otogar (1), Sevdiğine kavuşmak (1), Vuslat (1), Son durak (1)	12

Kategori 1. Korku deneyimi olarak doğum: Bu kategoride anneler doğumu korku deneyimi olarak yorumlamışlardır. Bu kategoride yer alan metaforlara ilişkin örnek metafor ifadeleri aşağıda belirtilmiştir:

“Doğum boğulmaya benziyor, sezaryende canlı canlı kestiler hissettim.

Çırpındım ama kurtulamadım, nefes alamadım.”(A8)

“Doğum kurbanlık koyuna benziyor, kesime gider gibi götürdüler. İstemesen de kestiler” (A22)

“Doğum korku filmine benziyor, çünkü bir sürü şey seni korkutuyor; ortam, insanlar, belirsizlik.”(A39).

“Doğum kabusu benziyor, çünkü korkuyorsun, bitsin istiyorsun, uyanmak istiyorsun ama senin elinde değil.”(A41).

Kategori 2. Belirsiz bir durum deneyimi olarak doğum: Bu kategoride bulunan metaforların öne çıkan özelliği, doğumun belirsiz bir durum olduğu yönündedir. Bu kategoride yer alan metaforlara ilişkin örnek metafor ifadeleri aşağıda belirtilmiştir:

“Doğum rüyaya benziyor; çünkü sezaryende ne olacağı ne göreceğin belli değil rüya gibi.”(A4)

“Doğum korku filmine benziyor çünkü ne olacağı, ne zaman ne olacağı belli değil. Her an her şey olabilir belirsiz.”(A28)

“Doğum hediyeye benziyor, çünkü hediye paketinin içinden ne çıkacağını bilemezsin ya doğum da öyle. Bebeğinin nasıl olduğunu gördüğünü bilmiyorsun.”(A29)

“Doğum kapalı kutuya benziyor, çünkü içinde ne olduğunu bilmediğin bir kutuyu senin için açıyorlar ve içindekini sana veriyorlar. Ne çıkarsa o senin.”(A36).

Kategori 3. Değişken bir durum deneyimi olarak doğum: Bu kategoride anneler doğumun değişken bir durum olması üzerinde yoğunlaşmışlardır. Bu kategoride yer alan metaforlara ilişkin örnek metafor ifadeleri aşağıda belirtilmiştir:

“Doğum dönme dolaba benziyor, çünkü korku sevinç hepsi bir arada.

Bir an korkuyorsun, bir an heyecan sonra mutluluk, sürekli duyguların değişiyor.”(A27)

“Doğum roller costera benziyor, çünkü hem heyecanlı hem korkutucu.” (A31)

“Doğum gökkuşağına benziyor, çünkü sezaryen tüm duyguları yaşıyor. Korku endişe, heyecan gibi farklı duygular gökkuşağındaki farklı renkler gibi.”(A32)

“Doğum çarka benziyor, çünkü hem korku hem sevinç yaşıyorsun, üzülüyorsun, heyecanlanıyorsun, her duygu var.”(A43)

Kategori 4. Eşsiz bir deneyim olarak doğum: Bu kategoride bulunan metaforların öne çıkan özelliği, doğumun eşsiz bir deneyim olduğu yönündedir. Bu kategoride yer alan metaforlara ilişkin örnek metafor ifadeleri aşağıda belirtilmiştir:

“Doğum ölüme benziyor, çünkü kimisi küt diye ölüyor, kimisi can çekişiyor.

Doğumda öyle herkesin deneyimi farklı.”(A8).

“Doğum sevgiye benziyor, çünkü her kişiye duyulan sevgi farklı.

Her doğum da öyle, herkes farklı yaşar.”(A13).

“Doğum Tanrı’ya benziyor, çünkü tarifi yok, göremiyorsun, eşsiz bir duygu durumu.”(A21)

“Doğum mucizeye benziyor, çünkü canımdan can çıkıyor, bu bir mucize tıpkı. İstesen bunu yapamazsın. Eşsiz bir duygu.”(A22).

Kategori 5. Kavuşma deneyimi olarak doğum: Bu kategoride anneler doğumu kavuşma deneyimi olarak yorumlamışlardır. Anneler tarafından en çok tercih edilen ve kategoriler içerisinde en çok frekansı bulunan kategoridir. Bu kategoride yer alan metaforlara ilişkin örnek metafor ifadeleri aşağıda belirtilmiştir:

“Doğum son durağa benziyor, çünkü doğumla insan bebeğine kavuşuyor. 9 ay bekliyorsun sonra son durak doğum.”(A6).

“Doğum ağaca benziyor, çünkü ağaç meyve veriyor. Doğumla da 9 ay karnında beslediğin meyveye kavuşuyorsun.”(A11)

“Doğum otogara benziyor, otobüs gibi 9 ay durak durak dolaşıyorsun, sonra doğumla otobüs gibi son durağa geliyorsun. Orada bebeğini alıyorlar.”(A33).

“Doğum vuslata benziyor, canımın bir parçasına kavuşuyorum.”(A42).

4. TARTIŞMA

Primipar annelerin C/S ile ilgili algılarını metaforlar aracılığıyla derinlemesine incelemek amacıyla yürütülen bu araştırmada, 44 anne tarafından 40 farklı metafor üretildi. Araştırmaya katılan annelerin ürettikleri metaforlar, ortak özelliklerine göre beş kavramsal kategoride yer aldı. Kategorilerin ilk dördü doğumun korku dolu, değişken, belirsiz ve eşsiz bir deneyim olduğunu yansıtırken, sonuncusu bebeğe kavuşma mutluluğunun önemini ortaya koydu.

Gebelik ve doğum, bir kadının hayatındaki doğal süreçlerdendir. Her ne kadar doğum eyleminin fizyolojisi tüm kadınlar için aynı olsa da doğuma bakış açısı kadından kadına değişebilir. Doğum için oluşan algı kültürel inançlar, gelenekler, kişisel deneyimler ve diğerlerinin deneyimleri gibi birçok değişkenden etkilenir (16,17). Kadınların bir kısmı gebelikleri sırasında doğum yapmaktan korkar (18). Bu dönemde, hem kendilerinin hem de başkalarının doğum deneyimleri doğuma ilişkin algılarını olumlu ya da olumsuz yönde besleyebilir (9,10). Birçok kadın kendisi ve bebeği için vajinal doğumun tek doğru yol olduğunu bilmesine rağmen doğum korkusu ve ön yargı nedenleri ile C/S’ye yönelir (19). Ancak ilginç olan C/S operasyonu geçiren kadınların kaygı düzeylerinin vajinal doğum yapanlardan daha yüksek olmasıdır (20). Literatürde C/S olan kadınların beklediklerinden daha fazla korku veya kaygı yaşadıklarını gösteren çalışmalar bulunmaktadır (20,21). Araştırmamızdaki annelerin “korku deneyimi olarak doğum” ve “belirsiz bir durum deneyimi olarak doğum” kategorilerinde ürettikleri metaforlar, C/S’nin kaygı ve korku yaşanan boyutlarını ortaya koymaktadır. Bu kategorilere atfedilen “kabus”, “korku filmi” ve “rüya” metaforları, gebelerin C/S’nin belirsizliğinden oluşan korkularını yansıtmaları bakımından önemlidir. Ayrıca katılımcılarımız ilk kez doğum yapan annelerdir. Primiparların doğum korkusu ve streslerinin multiparalara göre yüksek olması da beklenen bir durumdur (9,22).

Sezaryen doğumu vajinal doğumdan ayıran önemli bir özelliği C/S’nin aynı zamanda bir ameliyat olmasıdır. Dolayısıyla C/S olan gebelerin korkularını etkileyen bir durum da budur. Bu nedenle C/S doğum yapan kadınların vajinal doğum yapan kadınlara göre korkularının daha fazla olması da normaldir. Ameliyat ameliyathaneye alınmak, beklemek ve yalnız olmayı beraberinde getiren prosedürleri içerir (23). Bu nedenle ameliyathaneye ortamı gebelerde korku ve heyecan yaratır (23,24). Literatürdeki ameliyathaneye ilişkin olarak hastaların yaptığı kesimhaneye, teknolojik ve korkunç bir yer gibi benzetmeler ameliyat ortamı ve sürece ilişkin belirsizliği ve hissedilen olumsuz duyguları yansıtır (23). Araştırmamızdaki annelerin özellikle “değişken bir durum deneyimi olarak doğum” kategorisinin altında ürettikleri metaforlar C/S sürecinin korku ve endişe gibi birden fazla duyguyu yaşattığını göstermektedir. Yine “korku deneyimi olarak doğum” kategorisinde yer alan “kurbanlık koyun” ve “kesime giren dana” metaforları da C/S’nin ameliyat olarak algılandığını ortaya koymaktadır.

Sezaryen bir ameliyat olmakla birlikte sonunda bir kavuşma söz konusudur. Gebeler, ameliyathaneye girdiklerinde korku, heyecan, tedirginlik ve yalnızlık duygusu yaşasalar bile bebeklerinin sesini duyduklarında tüm olumsuz duygu ve düşüncelerinin yerini mutluluk alır

(24). Bazı annelerin “eşsiz bir deneyim olarak doğum” ve “kavuşma deneyimi olarak doğum” kategorilerinde yer alan metaforları, C/S sonrasında bebeklerine kavuşmanın C/S sırasında yaşadıkları karmaşık duygulardan daha ağır bastığını ve doğumu olumlu bir deneyim olarak algıladıklarını göstermektedir. Yine “kavuşma deneyimi olarak doğum” kategorisindeki metaforların diğer kategorilerden sayıca fazla oluşu, annelerin büyük bir kısmının C/S’yi bir ameliyattan öte doğum şekli olarak gördüğünü de ortaya koymaktadır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmamızda C/S ile doğum yapan primipar annelerin doğuma ilişkin metaforlarının beş farklı kategoride toplandığı, C/S de olsa her annenin farklı bir deneyim yaşadığı, ameliyata bağlı olarak olumsuz duygular deneyimledikleri ve sonuçta bebeklerine kavuşmanın pozitif algıyı oluşturduğu görüldü. Bu çalışma C/S’nin sadece bir ameliyat olmadığını, aynı zamanda annelere vajinal doğum gibi farklı deneyimler ve duygular yaşattığını göstermesi bakımından önemlidir.

Sezaryen doğum oranlarını azaltabilmek adına, özellikle primipar gebelere kadın sağlığı hemşireleri ve ebeler tarafından doğum eylemi ve doğum sonrası dönemle ilgili bilgiler verilmelidir. Gebelerin var olan doğumla ilgili endişelerinin çözümünde ruh sağlığı hemşirelerinden destek alınması önemlidir. Bu nedenle doğum hizmeti veren hastanelerde ruh sağlığı hemşireleri de hizmet sunmalıdır. Hastaneler bünyesinde gebe okulu açılmalı, burada mutlaka her iki doğum yöntemi de anlatılmalıdır. Ameliyathanede yaşanılacak korku ve endişenin azaltılması için bekleme odalarında bir hasta yakını bulundurulmasına izin verilmeli, ameliyathane ekibi burada kendini tanıtmalı, süreç ile ilgili kısa bilgiler vermelidir.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırma için gerekli etik onay Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan alındı (30.03.2023 tarih ve 2023/343 protokol numaralı). Araştırmanın yürütülebilmesi için araştırmanın yürütüleceği hastaneden yazılı (11.04.2023 tarih ve 337754 sayı), araştırmaya katılan annelerden ise yazılı ve sözlü onam alındı.

Çıkar Çatışması

Yazarlar arasında çıkar çatışması yoktur.

KAYNAKLAR

1. Betran, A.P., Ye, J., Moller, A.B., Souza, J.P., & Zhang, J. (2021). Trends and projections of caesarean section rates: Global and regional estimates. *BMJ Glob Heal*, 6(6),1–8.
2. Kisa, S., & Zeyneloğlu, S. (2016). Opinions of women towards cesarean delivery and priority issues of care in the postpartum period. *Appl Nurs Res*, 30,70–75.
3. Halimoğlu, B., & Yeşilçiçek Çalık, K. (2020). Sezaryen doğum oranlarında “kıymetli bebek” etkisi. *Cukurova Med J*, 45(4),1543–154.

4. Aktaş, D., & Gökgez, N. (2015). Kadınların doğum yöntemlerine ilişkin düşünce ve memnuniyetlerinin belirlenmesi. *Ankara Sağlık Bilim Derg*, 4(1),65–81.
5. Aksay, Y., Beyazıt Gülhan, Y., Saygın, N., & Körükcü, Ö. (2017). Gebelerin psikososyal sağlıkları doğum tercihini etkiler mi? *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilim Derg*, 6(4),138–145.
6. Akalın, A., & Şahin, S. (2021). Nulliparous women's birth perceptions and experiences for mode of birth preference: a qualitative descriptive study. *Int J Caring Sci*, 14(2),1000–1008.
7. Bülbül, M. (2021). Primer sezaryen doğum oranını etkileyen faktörler. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Derg*, 47(1),111–115.
8. Sönmez, C. I., & Sivashioğlu, A. A. (2019). Preference of delivery type of pregnant women and the factors effecting them. *Konuralp Tıp Derg*, 11(3),369–376.
9. Özen Gün, E., & Ege, E. (2022). Primipar ve multipar gebelerde doğum korkusu ve ilişkili faktörler: karşılaştırmalı bir çalışma. *Genel Sağlık Bilim Derg*, 4(1),1–11.
10. Aktaş Reyhan, F., & Dağlı, E. (2022). Doğum anılarının üç kuşak- kuşaklararası aktarımı ve üçüncü kuşaktaki doğum algısına etkisi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilim Derg*, 11(3),1143–1150.
11. Bıyık, İ., & Aslan, M. (2020). Gebelikte eğitimin doğum korkusu ve sezaryen oranlarına etkisi. *Kocaeli Med J*, 9(2),77–82.
12. Uludağ, E., & Cerit, E. (2022). The women's emotions about experience of vaginal birth based on the metaphors: A phenomenological study. *J Nurs Midwifery Sci*, 9(4),273–281.
13. Moser, K. (2000). Metaphor analysis in psychology: method, theory, and fields of application. *Forum Qual Soc Res*,1(2).
14. Saban, A. (2009). Öğretmen adaylarının öğrenci kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler. *Türk Eğitim Bilim Derg*, 7(2), 281–326.
15. Miles, M.B., & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Sage Publications, Inc.
16. Latifnejad-Roudsari, R., Zakerihamidi, M., Merghati-Khoei, E., & Kazemnejad, A. (2014). Cultural perceptions and preferences of Iranian women regarding cesarean delivery. *Iran J Nurs Midwifery Res*, 19(7 Suppl 1),28-36.
17. Hosseini Tabaghdehi, M., Kolahdozan, S., Keramat, A., Shahhossein, Z., Moosazadeh, M., & Motaghi, Z. (2020). Prevalence and factors affecting the negative childbirth experiences: a systematic review. *J Matern Neonatal Med*, 33(22),3849–3856.
18. Güler, E.S., & Yanikkerem, E. (2018). Kadınların doğum yöntemleri ve sezaryen sonrası vajinal doğum hakkında düşünceleri. *Sürekli Tıp Eğitimi Derg*, 27(1), 27–36.
19. Amanak, K. (2022). Gebelerin vajinal ve sezaryen doğuma yönelik görüşleri: nitel bir çalışma. *Sak Üniversitesi Holistik Sağlık Derg*, 5(2),122–140.
20. Aslan, Ş., & Okumuş, F. (2017). Primipar kadınların doğum deneyim algıları üzerine doğum beklentilerinin etkisi. *Sağlık Bilim ve Meslekleri Derg*, 4(1),32–40.
21. Dönmez, S., Yeniçel, Ö. A., & Kavlak, O. (2014). Vajinal doğum ve sezaryen doğum yapan gebelerin durumluk kaygı düzeylerinin karşılaştırılması. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilim Derg*, 3(3), 908–920.
22. Kaloğlu Binici, D., Tarihi, G. (2020). Primipar ve multipar gebelerde algılanan stres ve etkileyen faktörlerin incelenmesi. *Ebelik ve Sağlık Bilim Derg*, 3(3),189–202.
23. Yeşilyaprak, T., & Özşaker, E. (2018). Hastaların ameliyathane ortamına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Derg*, 11(4),315–21.

24. Kaya Odabaş, R., Taşpınar, A. (2021). Kadınların sezaryen deneyimleri ve doğum sonrası dönemde bakım gereksinimleri: nitel bir çalışma. *Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilim Enstitüsü Derg*, 8(1), 1–9.